

Таблиця 4. (Витяг) Дисертація кандидата педагогічних наук С.Свіжевської

<p>С.Свіжевська «Розвиток системи акредитації у вищій освіті України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)». Дисертація кандидата педагогічних наук.- К.:Інститут вищої освіти НАПН, 2016</p>	<p>Джерела, з яких зроблено запозичення текстів без посилань</p>
<p>С.24-25 Нестабільність розвитку ринкової економіки, невизначеність, обумовлена постійними змінами, сприяють виникненню ризиків, що впливають на діяльність вищих навчальних закладів. Для прогнозування розвитку ситуації й ефективного планування діяльності ВНЗ у цих умовах необхідно визначити основні тенденції розвитку вищої освіти і забезпечити виявлення факторів, що впливають на нього.</p> <p>У дослідженні з'ясовано, що на рівень зовнішніх для ВНЗ, тобто безпосередньо не пов'язаних з їх діяльністю, ризиків впливає велика кількість факторів: політичних, економічних, демографічних, соціальних, правових та ін.</p> <p>Насамперед, необхідно відзначити зміну ролі вищої освіти в сучасному суспільстві, в якому головною продуктивною силою стають наука, інформація і нові технології. Інформація, що пронизує всі сфери життя, перетворилася в найважливіший фактор економічного зростання, що впливає на розвиток виробництва, ефективність і зайнятість.</p> <p>Формування інформаційного суспільства супроводжується суттєвими змінами у сфері вищої освіти. По-перше, відбувається підвищення рівня освіти робочої сили. Наприкінці ХХ століття з'явилися прогнози, згідно з якими розвинені країни на початку ХХІ століття здійснять перехід до загального вищої освіти, а решта країн світу досягнуть цей рубіж</p>	<p>Гузакова О.Л. Влияние факторов внешней среды на деятельность высших учебных заведений Российской Федерации// Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз №2 (32) - 2014 – с.112-129</p> <p>112-115 Нестабильность развития рыночной экономики, неопределенность, обусловленная постоянными изменениями, способствуют возникновению рисков, влияющих на деятельность высших учебных заведений. Для прогнозирования развития ситуации и эффективного планирования деятельности вузов в этих условиях необходимо определить основные тенденции развития высшего профессионального образования Российской Федерации и обеспечить выявление факторов, воздействующих на него. На уровень внешних для вузов, т.е. непосредственно не связанных с их деятельностью, рисков влияет очень большое количество факторов: политических, экономических, демографических, социальных, правовых и др. Выделим наиболее значимые из них.</p> <p>Прежде всего, необходимо отметить изменение роли высшего образования в современном обществе, в котором главной производительной силой становятся наука, информация и новые технологии. Информация, пронизывающая все сферы жизни, превратилась в важнейший фактор экономического роста, влияющий на развитие производства, эффективность и занятость.</p> <p>Формирование информационного общества сопровождается существенными изменениями в сфере высшего образования. Во-первых, происходит повышение уровня образования рабочей силы. В конце ХХ века появились прогнозы, согласно которым развитые страны в начале ХХІ века осуществят переход к всеобщему высшему образованию, а остальные</p>

<p>до кінця 2020-х років.</p> <p>По-друге, вища освіта дійсно стала масовою.</p> <p>...</p> <p>По-третє, підвищується мобільність студентів, викладачів, наукових співробітників ВНЗ, відбувається «стирання» національних кордонів. Глобалізація економіки призводить до посилення конкуренції між ВНЗ різних країн за студентів, науково-педагогічні кадри, фінансові ресурси (бюджетне фінансування, гранти, кошти бізнес-суб'єктів на проведення наукових досліджень). При цьому ВНЗ прагнуть підвищувати якість освіти, використовуючи сучасні технології, у тому числі дистанційні, здійснюючи мережеву взаємодію і ін.</p> <p>537. Harris, R.W., 1990, 'The CNAА accreditation and quality assurance', Higher Education Review, 23(3), pp. 34–53.</p> <p>На вітчизняну систему вищої освіти, крім глобальних процесів, впливають і національні тенденції. Перш за все, слід виділити погіршення демографічної ситуації, що спричинилось зменшенням народжуваності в 1990-і рр., і це призвело до скорочення кількості випускників шкіл в останні роки.</p>	<p>страни мира достигнут этого рубежа к концу 2020-х годов [2, с. 8]. Высшее образование действительно стало массовым [1, с. 3].</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>В-третьих, повышается мобильность студентов, преподавателей, научных сотрудников учреждений высшего образования, происходит «стирание» национальных границ. Глобализация экономики приводит к усилению конкуренции между вузами разных стран за студентов (абитуриентов), научно-педагогические кадры, финансовые ресурсы (бюджетное финансирование, гранты, средства хозяйствующих субъектов на проведение научных исследований и т.п.). При этом вузы стремятся повышать качество образования, используя современные технологии, в том числе дистанционные, осуществляя сетевое взаимодействие и т.д.</p> <p>На российскую систему высшего образования кроме глобальных процессов влияют и национальные тенденции. Прежде всего, следует выделить ухудшение демографической ситуации, выразившееся в падении рождаемости в 1990-е гг., что привело к сокращению количества выпускников школ в настоящее время.</p>
<p>C.28 В останні роки на зміну констатації стану якості освіти з результатами оціночних процесів приходять інноваційні методи довгострокового прогнозу і встановлення тенденцій у вивченні якості освіти. Активізувалися цілеспрямовані систематичні дослідження в галузі педагогічних вимірювань та управління якістю освіти.</p>	<p>Третьякова Т.В. Анализ подходов к оценке качества образования за рубежом //ВЕСТНИК Якутского государственного университета, 2009, том 6, № 2- с. 63</p> <p>4. В последние годы на смену констатации состояния качества образования по результатам оценочных процессов приходят инновационные методы долгосрочного прогноза и установления тенденций в изучении качества образования.</p> <p>...</p> <p>5. Активизировались целенаправленные систематические исследования в области педагогических измерений и управления качеством образования.</p>
<p>C.43-44 У проекті «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років» [167] наголошується на необхідність приведення</p>	<p>Алисултанова Э.Д. Компетентностный подход в инженерном образовании. – М.: 2010- раздел 2.4.</p> <p>В Концепции Федеральной целевой программы развития образования на 2006 - 2010 гг., утвержденной распоряжением</p>

змісту вищої освіти, технологій і методів оцінки його якості у відповідність до вимог сучасного суспільства. Як свідчить світовий досвід, для успішного вирішення такого роду завдань особливе значення має розвиток механізмів ефективної взаємодії вищої освіти з ринком праці.

У якості «вузьких місць» **вітчизняної** вищої освіти слід особливо виділити нерозвиненість незалежних форм і механізмів участі громадян, роботодавців, професійних спілтовариств у вирішенні питань освітньої політики, в тому числі, в процесах незалежної громадської оцінки якості освіти. Державна акредитація, при всій її необхідності та важливості, не виявляє в належній мірі конкурентоспроможність ВНЗ за якістю освіти. Відсутність реальної конкуренції серед **українських університетів** позначається на результатах їх діяльності. Як відомо, державні стандарти вищої освіти встановлюють мінімальні вимоги до змісту освіти. У відповідності з цим принципом визначені й критеріальні показники державної акредитації діяльності ВНЗ. Ці критерії є нижньою планкою вимог, подолавши яку ВНЗ має право видавати державний диплом.

C.81 За такий порівняно невеликий за історичними мірками проміжок часу система вищої освіти трансформувалася кардинально, але не пропорційно, якщо порівнювати зростання обсягів утворення ВНЗ із зростанням навчальних ресурсів. Тому питання про якість освіти зумовили формування системи

Правительства РФ от 03.09.2005 г. (N 1340-р) [91], отмечается необходимость приведения содержания высшего образования, технологий и методов оценки его качества в соответствие с требованиями современного общества. Как свидетельствует мировой опыт, для успешного решения такого рода задач особое значение имеет развитие механизмов эффективного взаимодействия профессионального инженерного образования с рынком труда. В качестве «узких мест» современного высшего образования **РФ** следует выделить особо неразвитость независимых форм и механизмов участия граждан, работодателей, профессиональных сообществ в решении вопросов образовательной политики, в том числе в процессах независимой общественной оценки качества образования, что подтверждается последними результатами обсуждения проекта федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» [92] во время Круглого стола в Общественной палате РФ 26.10.2010 года.

Государственная аккредитация при всей ее необходимости и важности не выявляет в должной мере конкурентоспособность вузов по качеству образования. Отсутствие реальной конкуренции среди **российских вузов** сказывается в конечном счете на результатах их деятельности. Как известно, государственные стандарты высшего профессионального образования устанавливают минимальные требования к содержанию образования. В соответствии с этим принципом определены и критериальные показатели государственной аккредитации деятельности вузов. Эти критерии представляют собой нижнюю планку требований, преодолев которую вуз имеет право в течение пяти лет выдавать государственный диплом.

Наводнов В.Г., Мотова Г.Н. **Российская система государственной аккредитации: перспективы – 19.07.2010**

За такой сравнительно небольшой по историческим меркам промежуток времени система высшего образования трансформировалась кардинально, но не пропорционально, если сравнивать рост объемов образования с ростом учебных

<p>державної акредитації закладів освіти, систем тестування абітурієнтів і студентів, рейтингових технологій на основі об'єктивних статистичних показників.</p>	<p>ресурсов. Поэтому вопросы о качестве образования обусловили формирование системы государственной аккредитации учреждений образования, систем тестирования абитуриентов и студентов, рейтинговых технологий на основе объективных статистических показателей.</p>
<p>С.86-87 Україна приєдналася до Болонського процесу в 2005 році, маючи сформовану систему забезпечення якості, що включає ліцензування, атестацію та державну акредитацію. Подібна ситуація характерна для багатьох країн Східної Європи, де після розпаду Радянського Союзу відбувалися ті ж процеси, що і в Україні: поява недержавного сектора освіти і позабюджетний прийом на навчання, ослаблення державного контролю та передача функції оцінки та забезпечення якості спеціально створеним акредитаційними агентствами. В Угорщині, Естонії, Латвії, Литві, Болгарії, Польщі такі агентства почали створюватися вже з початку 1990-х років. Країни Західної та Центральної Європи (Німеччина, Австрія, Нідерланди, Данія, Фінляндія, Іспанія, Італія) ввели технологію акредитації під впливом Болонського процесу (2003-2008). У 2000 році була створена Європейська мережа (асоціація) забезпечення якості у вищій освіті (ENQA), яка стала провідним політичним гравцем у формуванні єдиного європейського освітнього простору. До 2005 року асоціація розробила Стандарти і рекомендації для забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Цей документ був прийнятий в якості офіційного і рекомендований до використання Конференцією міністрів у Бергені (2005). З часом він став своєрідним маніфестом у сфері гарантії якості і шкалою для оцінки ступеня розвитку в країні системи забезпечення якості освіти.</p> <p>...</p> <p>До цього часу, багато в чому завдяки державній акредитації, система вищої освіти була структурована: інститут міг отримати більш високий статус (академії чи університету) за умови відповідності критеріальним значенням показників діяльності. Але вже назріло завдання підвищення якості освіти, яку статистичними методами оцінки не можна було вирішити. Не вирішити її було і за допомогою посилення вимог. Діяти слід було згідно європейським принципам –</p>	<p>Мотова Г. Три етапа розвитку аккредитації в Росії /Аккредитація в освіті-17.06.2015 – 2(78)-с.6-13</p> <p>Росія приєдналася к Болонскому процессу в 2003 году, имея сформировавшуюся систему «гарантии качества», включающую лицензирование, аттестацию и государственную аккредитацию. Подобная ситуация характерна для многих стран Восточной Европы, где после распада Советского Союза происходили те же процессы, что и в России: появление негосударственного сектора образования и внебюджетный прием на обучение, ослабление государственного контроля и передача функции оценки и гарантии качества специально созданным аккредитационным агентствами. В Венгрии, Эстонии, Латвии, Литве, Болгарии, Польше такие агентства начали создаваться уже с начала 1990-х годов. Страны Западной и Центральной Европы (Германия, Австрия, Нидерланды, Дания, Финляндия, Испания, Италия) ввели технологию аккредитации под влиянием Болонского процесса (2003-2008). В 2000 году была создана Европейская сеть (ассоциация) гарантии качества в высшем образовании (ENQA), которая стала ведущим политическим игроком в формировании единого европейского образовательного пространства.</p> <p>...</p> <p>К 2005 году ассоциация разработала Стандарты и рекомендации для гарантии качества в Европейском пространстве высшего образования (ESG). Этот документ был принят в качестве официального и рекомендован к использованию Конференцией министров в Бергене (2005). Со временем он стал своеобразным манифестом в сфере гарантии качества и шкалой для оценки степени развития в стране системы гарантии качества образования.</p> <p>...</p> <p>К этому времени, во многом благодаря государственной аккредитации, система высшего образования была структурирована: институт мог получить более высокий статус (академии или института) при условии соответствия критериальным значениям показателей деятельности. Но уже назрела задача повышения качества образования, которую статистическими методами оценки нельзя было решить. Не решить ее было и посредством</p>

<p>шляхом підвищення відповідальності ВНЗ за якість освіти та допомоги їм у формуванні культури якості.</p> <p>Починаючи з 2005-го року у вищій освіті почали розвиватися нові технології управління та оцінки якості освіти. Широке поширення і впровадження отримали внутрішні системи менеджменту якості: ISO, EFQM, TQM. Вони розвивалися не на основі стандартів ESG, рекомендованих ENQA, через те, що дещо випередили їх розробку і офіційне визнання. Але тенденція формування систем управління якістю в ВНЗ стала, безсумнівно, позитивним фактором у розвитку вищої школи України.</p>	<p>ужесточення вимог. Дійсно, відповідно до європейських принципів – шляхом підвищення відповідальності ВНЗ за якість освіти та допомоги їм у формуванні культури якості.</p> <p>Начиная с 2005-го года в высшем образовании России начали развиваться новые технологии управления и оценки качества образования. Широкое распространение и внедрение получили внутривузовские системы менеджмента качества: западные (ISO, EFQM, TQM) и отечественные (типовая модель качества ЛЭТИ, система управления качеством РУДН). Они развивались не на основе стандартов ESG, рекомендованных ENQA, так как несколько опередили их разработку и официальное признание. Но тенденция формирования систем управления качеством в вузах стала, несомненно, положительным фактором в развитии высшей школы России.</p>
<p>С.137-138. Цілі освіти в загальних тенденціях суспільного розвитку помітно змінюються. Якщо раніше головним завданням освітнього процесу було підготувати фахівця для народного господарства, здатного вирішувати проблеми у певній галузі діяльності, то сьогодні виникла потреба і з боку особистості, і з боку суспільства у формуванні людського капіталу.</p> <p>Людський капітал – це багатство і різноманітність можливостей, а в соціальному своєму відношенні – це культура ефективної діяльності. Освіта стає капіталом і окремої людини і суспільства в цілому. По мірі розвитку цивілізації відбувається поступовий перехід від підготовки фахівців до формування людського капіталу.</p> <p>Практичне використання принципу зміни цільових установок в напрямку формування людського капіталу знаходить своє відображення в принципах управління освітою.</p> <p>1. Принцип інвестування освіти з урахуванням потреб не просто у фахівцях, а в людському</p>	<p>В.П. Корячко, А.И. Таганов, Р.А. Таганов ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО, МЕТОДИЧЕСКОГО И ИНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЙ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ// ГОУ ВПО «Рязанский государственный радиотехнический университет»- 2008</p> <p>Цели образования в общих тенденциях общественного развития заметно изменяются. Если раньше главной задачей образовательного процесса являлось подготовить специалиста для народного хозяйства, способного решать проблемы в определенной области деятельности, то сегодня возникла потребность и со стороны личности, и со стороны общества в формировании человеческого капитала. ...</p> <p>Капитал - это богатство и разнообразие возможностей, а в социальном своем отношении - это культура эффективной деятельности. Образование становится капиталом и отдельного человека и общества в целом. По мере развития цивилизации происходит постепенный переход от подготовки специалистов к формированию человеческого капитала. Практическое использование закономерности смены целевых установок в направлении формирования человеческого капитала находит свое отражение в принципах управления образованием.</p> <p>1. Принцип инвестирования образования с учетом потребностей не просто в специалистах,</p>

<p>капіталі.</p> <p>2. Принцип мотивації формування та прояви таких якостей людини, які характеризують ознаки людського капіталу: розвиток здібностей, досягнень природного для певної особистості рівня освіти, накопичення інтелектуального потенціалу.</p> <p>3. Принцип відповідності системи оплати праці та сили мотивації діяльності персонального розвитку, а також стажу та досвіду роботи.</p> <p>4. Принцип формування ціннісних установок, орієнтованих на розвиток людського капіталу.</p> <p>5. Принцип оцінки кваліфікації та компетентності за критеріями людського капіталу.</p> <p>6. Принцип створення середовища, в якому можливо і формування, і прояв людського капіталу. Забезпечення інформацією за критеріями нових знань, функціонального змісту діяльності, освітнього і кваліфікаційного рівня.</p>	<p>а в человеческом капитале общества.</p> <p>Принцип мотивации формирования и проявления тех качеств человека, которые характеризуют признаки человеческого капитала: развитие способностей, достижение естественного для определенной личности уровня образования, овладение профессией, освоение здорового образа жизни, накопление интеллектуального потенциала.</p> <p>3. Принцип соответствия системы оплаты труда и силы мотивации деятельности персональному развитию, а также стажу и опыту работы.</p> <p>4. Принцип формирования ценностных установок, ориентированных на развитие человеческого капитала.</p> <p>5. Принцип оценки квалификации и компетентности по критериям человеческого капитала.</p> <p>6. Принцип создания среды, в которой возможно и формирование, и проявление человеческого капитала. Обеспечение информацией по критериям новых знаний, функционального содержания деятельности, образовательного и квалификационного уровня.</p>
<p>С.182 На сьогодні в Україні, відкритої для освітнього діалогу з багатьма країнами світу, що увійшли у вирішення завдання формування єдиних освітніх показників і взаємовизнання освітніх програм загальної та професійної освіти відповідно до Болонської угоди, при формуванні системи оцінки якості освіти необхідно враховувати як сформований власний історичний досвід, так і міжнародний досвід функціонування оцінювальних систем в різних країнах.</p>	<p>Т.В. Третьякова. Анализ подходов к оценке качества образования за рубежом//ВЕСТНИК Якутского государственного университета, 2009, том 6, № 2-с.63</p> <p>В настоящее время в России, открытой для образовательного диалога с многими странами мира, вошедшей в решение задачи формирования единых образовательных показателей и взаимного соответствия образовательных программ общего и профессионального образования в соответствии с Болонскими соглашениями, сохраняются проблемы, требующие решения:</p> <p>...</p> <p>При формировании общероссийской системы оценки качества образования необходимо учитывать как сложившийся исторический опыт, так и международный опыт функционирования оценочных систем в разных странах, а также то, что в России существует большое количество автономных региональных образований.</p>
<p>С.198-199 Державна акредитація повинна сьогодні вирішувати соціальні функції захисту прав громадян на отримання якісної освіти, а не функцію мотивації ВНЗ до розвитку, отже її</p>	<p>Мотова Г. Аккредитация новый виток или бег по кругу? 25.02.2011 Информационно-аналитический журнал «Аккредитация в образовании».</p>

основне завдання – забезпечити державний контроль над дотриманням державних освітніх стандартів. І в цьому випадку державна акредитація та державний контроль не відрізняються ні за цілями, ні за змістом. Функції мотивації до розвитку, виділення кращих ВНЗ та освітніх програм віднесені до суспільно-професійних форм акредитації з широким залученням асоціацій ВНЗ і роботодавців.

Механізми перетворень, запущені в результаті впровадження ESG, незворотні, але відчувають серйозний опір в результаті цілого ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів.

В даний час можливі два шляхи розвитку системи забезпечення якості освіти в **Україні**:

Цілком імовірно, що державна освітня політика зосередить функції управління, фінансування і контролю в структурі державних органів управління без можливості розвитку альтернативних форм. Такий підхід обумовлений історично: вся історія і традиції **вітчизняної** освітньої системи свідчать про пріоритетну роль держави у сфері освіти;

«Можливий і другий сценарій розвитку. Результати перебудови **українського** суспільства і інтеграція вищої освіти з європейською дозволять взаємодіяти державним і громадським формам управління, приватно-державним формам фінансування, громадським і професійним формам оцінки якості освіти» [337].

337. Панич О. Акредитація і перспективи університетського розвитку: зауваження до реформи вищої освіти в Україні. /За матеріалами сайту Освітня Політика – Портал громадських експертів. <http://education-ua.org/ua/articles/299>.

Цього тексту в даній статті немає.

Государственная аккредитация должна сегодня решать социальные функции защиты прав граждан на получение качественного образования, а не функцию мотивации вузов к развитию, следовательно ее основная задача – обеспечить государственный контроль над соблюдением государственных образовательных стандартов. И в этом случае государственная аккредитация и государственный контроль не отличаются ни по целям, ни по содержанию. Функции мотивации к развитию, выделения лучших вузов и образовательных программ отнесены к общественно-профессиональным формам аккредитации с широким привлечением ассоциаций вузов и работодателей. Механизмы преобразований, запущенные в результате внедрения ESG, необратимы, но испытывают серьезное сопротивление в результате целого ряда объективных и субъективных факторов.

В настоящее время возможны два сценария развития системы **гарантии** качества образования в **России**. Вполне вероятно, что государственная образовательная политика сосредоточит функции управления, финансирования и контроля в структуре государственных органов управления без возможности развития альтернативных форм. Такой подход обусловлен исторически: вся история и традиции **российской** образовательной системы свидетельствуют о приоритетной роли государства в сфере образования.

Возможен и второй сценарий развития. Результаты перестройки **российского** общества в конце 80-х годов и интеграция **российского** образования с европейским в 2000-е все-таки позволят развести и эффективно взаимодействовать государственным и общественным формам управления, частно-государственным формам финансирования, общественным и профессиональным формам оценки качества образования.